

בנין יעקב

פרשיות בהר בחוקותי

אמרים יקרים מפנינים נפלאים
לעורר הלבבות בימים המאירים
להבהיק עיניים ביהלום וספירים

בנין יעקב

פרשת בהר

אמרים יקרים מפנינים נפלאים
לעורר הלבבות בימים המאירים
להבהיק עיניים ביהלום וספירים

תוכן הענינים

פרשת בהר

גודל מעלת האמונהג
שמיטה יסוד האמונהט

© כל הזכויות שמורות

להערות אפשר לפנות לטל-פקס : 02-999-8201

או למייל : GMAIL.COM@3122131

ניתן להשיג הקונטרס

בירושלים: בספרי עין יעקב מול שטיבלאך מאה שערים או בטלפון 053-31-53-661 050-41-75-336

בבית שמש: 052-76-30-720 **בבני ברק:** פרידמן מול בית הכנסת איצקוביץ

כמו כן ניתן להשיג את סדרת הספרים:

בנין יעקב על הלכות בשר בחלב ותערובות (ד' כרכים)

בנין יעקב על המועדים:

אלול • ראש השנה • יום כיפור • סוכות • חנוכה • שובבי"ם • פורים – ד' פרשיות

חודש ניסן - חג הפסח - ספירת העומר • שבועות • בין המצרים

בנין יעקב על התורה:

בראשית • שמות • ויקרא • במדבר • דברים

אפשר לשמוע שיעורי המחבר בקול הלשון

במספר טלפון: 0733718414

פרשת בהר

גודל מעלת האמונה

מדוע נקטה תורה בלשון קושיא ותירוץ

בפרשתן (ויקרא כה כ-כא) "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו, וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים". וכבר תמהו רבות בספה"ק מדוע נקטה תורה בלשון קושיא ותירוץ, "וכי תאמרו מה נאכל" ומשיבה "וצויתי את ברכתי", מה שאין דרך תורתנו הקדושה לכתוב באופן זה, ואדרבא מצינו לימודים רבים שנלמדים מיתור תיבה או אות אחת, ומדוע כאן הרחיבה תורה באריכות בלשון קושיא ותירוץ, ולכאורה היה עדיף שלא לומר כי אם 'וצויתי את ברכתי' וממילא לא יקשה שום אדם לומר 'מה נאכל'.

על ידי חוסר האמונה גורמין ח"ו להפסקת השפע

וידוע ומפורסם מה שכתב בזה בספר נועם אלימלך, בשם אחיו הרה"ק רבי זושא זיע"א - והוא יסוד איתן לדרכי האמונה, דהנה השם יתברך ברוך הוא כשברא את העולם השפיע מטובו צינורות מושכין שפע לצרכי בני אדם, ודרך השפע שלא להפסיק כלל, אמנם כשהאדם נופל ממדרגתו ואין לו בטחון בכורא ברוך הוא המשגיח האמיתי והזן ומפרנס בריות בלי הפסק כלל, אז על ידי מחשבה

פסולה זו, עושה האדם פגם חלילה בעולמות עליונים, ומתישין כח פמליא של מעלה רחמנא ליצלן, ואז נפסק השפע חלילה, וצריך השם יתברך ברוך הוא לצוות מחדש השפע שתלך כמו מתחילת הבריאה.

וזהו שאמר הכתוב "וכי תאמרו" וגו', שהתורה הקדושה מלמדת לאדם דרכי השם שיהיה שלם בבטחונו על אלהיו ולא יאמר כלל מה יאכל, כי כאשר חלילה יפול מן הבטחון לחשוב מה יאכל, הרי הוא עושה פגם חלילה בהשפע, ומטריח כלפי שמיא שיהיה צריך לצוות מחדש על המשך השפעת השפע, ואמר הכתוב "וכי תאמרו מה נאכל", פירוש כאשר תאמרו ותשאלו "מה נאכל", אז "וצויתי את ברכתי" כלומר שתטריחו אותי לצוות צווי חדש על השפע, ועל כן הננו מורה לכם שלא תתנהגו כך, אלא תבטחו בה' בכל לבבכם, ואז תלך השפע בלי הפסק כלל תמיד לא יחסר כל בה[א].

(א) ומפני חביבות הדבר אעתיק בזה מתק לשונו הק' וכה דבריו: וכי תאמרו מה נאכל בשנה כו' וצויתי את ברכתי לכם כו' בשם אחי החסיד המפורסם ויש לדקדק היות שהתורה יצאתה בכאן מדרכה שדרך הקרא לכתוב איזה יתור לשון בפסוק אפילו אות א' ועל ידי זה מתורץ כמה קושיות אבל הקשיא לא נכתב בעצמה בתורה, וכאן נכתב הקושיא בתורה וטוב היה שלא לומר כי אם וצויתי את ברכתי וממילא לא יקשה שום אדם לומר מה נאכל.

ונראה שהשם יתברך ברוך הוא כשברא את העולם השפיע מטובו צינורות מושכין שפע לצרכי בני אדם ודרך השפע שלא להפסיק כלל אלא כשהאדם נופל ממדרגתו ואין לו בטחון בבורא ברוך הוא המשגיח אמיתי הזן ומפרנס בריות בלי הפסק כלל אז עושה האדם ההוא במחשבתו ההיא אשר לא מטוהר פגם חלילה בעולמות עליונים ומתישין כח פמליא של מעלה ר"ל, ואז נפסק השפע חלילה וצריך השם יתברך ברוך הוא לצוות מחדש השפע שתלך כמו מתחילת הבריאה.

וזה הוא וכי תאמרו כו' שהתורה מלמדת לאדם דרכי השם שיהיה שלם בבטחונו על אלהיו ולא יאמר כלל מה יאכל כי כאשר חלילה יפול מן הבטחון לחשוב מה יאכל הוא עושה פגם חלילה בהשפע ואטרחו כלפי שמיא לצוות מחדש, וכי תאמרו פירוש כאשר תאמרו כך ואז תטריחו אותי וצויתי כו' אלא לא תתנהגו כך ותבטחו בה' בכל לבבכם ואז תלך השפע בלי הפסק כלל תמיד לא יחסר כל בה.

הדרכה נכונה וישרה למעלת האמונה בחי עולמים

והנה כאשר נתבונן היטיב בדבריו הקדושים, בוודאי יאירו עינינו בנתיבות האמונה הישרה, כי במימרא זו טמונים עיקרי ויסודי האמונה בחי עולמים, ויש בה הדרכה והוראה לאיש הישראלי, שישליך יהבו על השי"ת, ויבטח בו שלא יחסר ממנו כל מחסורו, ואין מקום לדאגת מחר כלל, אלא אדרבא עצם הדאגה והשאלה של מה נאכל מפסקת את השפע, רק יהיה לבו סמוך ובטוח בהשי"ת, ועל ידי זה ימשך שפע רב בכל העולמות ללא הפסק.

הבטחת 'וצויתני את ברכתי' אף למי שלא הגיע לדרגה הנשגבה של אמונה

והנה פשטות הלימוד ממאמר נשגב זה - כפי שמקובל מפי ספרים וסופרים הוא, שבא להורות על גודל מדריגת האמונה שצריך האדם להשיג, וכי בעצם חסרון האמונה נגרם ח"ו מניעת השפע.

אמנם בהתבוננות יתירה בדבריו הקדושים, נמצא מרומז בדבריו הקדושים עוד יסוד נפלא, שיש בו כדי להאיר העיניים בגודל מעלת התפילה, איך שהקב"ה שומע תפילת ישראל בכל מצב שהוא, ואף מי שלא זכה השיג את המדריגה הנפלאה של אמונה עילאה, בכל זאת אם האיש הישראלי פונה בתפילה אל אביו שבשמים ואומר לו "מה נאכל" יש לו הבטחה מפורשת מן התורה שתפילתו תתקבל לפניו יתברך, ומובטח לו שתתקיים אף אצלו "וצויתני את ברכתי".

החיוב שידבק האדם בכח התפילה והתחנונים

וליימוד זה נוגע לאנשים כערכינו שעדיין לא זכינו להגיע למעלה הנשגבה שבמדת האמונה, אך אף על פי כן חלילה לנו להתיאש מלבטוח בהשי"ת כל אחד לפי דרגתו, אלא שומה עלינו לאחוז בכח התפילה והתחנונים, שבודאי לא תשוב ריקם.

ואף שמפשות דברי הרה"ק רבי זושא זיע"א מוכח שהמאמין באמת אין לו צורך כלל בתפילה ובקשה, והשפע מובטח לו שיבוא ממילא, ואדרבא מתוך דבריו משמע שיש בזה אף גרעון באמונה אם פותח פיו בתפילה ובשאלה של 'מה נאכל'. אמנם כאמור דבריו הק' נאמרו לבעלי מדריגה גבוהה שהשיגו מעלה יתירה במדת האמונה, והוא ענין של אמונה עילאה, שמעלתה גדולה ונשגבה עד כדי כך שאפילו לא נצרך לפתוח פיו בתפילה.

אך יש מדריגה פחותה מניה למי שלא השיג האמונה העילאה, שבוודאי חובה עליו לפתוח פיו בתפילה ובקשה על כל הנצרך לו, ואדרבא צריך שירגיל עצמו להתחנן אל בוראו על כל הצטרכויותיו ברוחניות ובגשמיות, ובזה יהיה האדם מקושר בכל עת ורגע עם הקב"ה על ידי שיתפלל אליו בכל עת ובכל שעה על כל דבר גדול וקטן.

עצם התפילה מורה על אמונה והכרה בגדלות הבורא

ופשוט וברור שאין בזה משום גרעון וחוסר אמונה, כי הרי עצם הדבר שהאדם פונה אל בוראו בתפילה, אין לך אמונה גדולה מזו, שמגלה דעתו שהכל מאתו יתברך, ובתפילתו הוא מכריז שהשי"ת שהוא כל יכול ואין גבול וחקר למעשיו. ואם כן עצם הבקשה והתחינה היא גופא אמונה, כי התפילה היא כעין הכרזה שהשי"ת הוא כל יכול ומבלעדי עזרתו אין עזרה וישועה, נמצא שעצם הבקשה היא גם אמונה והכרה בגדלות הבורא יתברך.

התפילה היא כעין צינור להמשיך השפע

וכבר המליצו המגידים שענין התפילה הוא כעין צינור להמשיך את החסדים, והמשילו הדבר לעשיר גדול שיש לו הון רב בבנק, ואף על פי כן אם לא יבקש וימשוך את הכסף, לא תהיה בידו מאומה, ואין לו כלום מכל עשרו, כמו כן האיש הישראלי אף על פי שמוכן ומזומן עבורו שפע רב וכל טוב ממרומים, לא יבוא לידו אלא על ידי תפילה ובקשה מהשי"ת. וכעין שאמרו חכמינו ז"ל (יבמות סד.) הקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, ולכן מונע מהם הטובה כדי שיתפללו לפניו.

אף השלם במעלת הבטחון צריך להתפלל לפניו

ויתירה מכך מצינו שאף הצדיקים המאמינים בהשי"ת באמונה שלימה, צריכים גם כן להגיע לכח התפילה, וכפי מה שפירשו המגידים על מה שאנו מבקשים בברכת על הצדיקים 'ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת', דלכאורה צריך עיון מדוע צריכים הצדיקים שאנו נתפלל עבורם, והלוא הצדיקים הם במעלה יתירה של הבוטחים בשמך שאין למעלה מזה, ומה ראו אנשי כנסת הגדולה לקבוע תפילה עבורם.

וביארנו שאכן מעלת הצדיקים הבוטחים בהשי"ת בכל עת יתירה היא עד מאוד, ואין לנו השגה במדריוגתם, אך מכל מקום מחמת רוב בטחונם בהשי"ת, חסרה אצלם חלק התפילה והתחנונים, וכיון שאי אפשר בלא התפילה על כן תקנו חכמינו ז"ל שכלל ישראל יתפללו בעבורם שיתן השי"ת שכר טוב לכל הבוטחים בשמו באמת, כי מעלת התפילה יתירה וחביבה לפניו יתברך, ואף שמעלת הבטחון יתירה עד מאוד בכל זאת אי אפשר שתתקיים בלא שיצורף אליה התפילה.

ישתוקק כל אדם להשיג מעלת האמונה והבטחון

אמנם בנוסף לכך תקנו בנוסח הברכה שיבקשו נמי 'ושים חלקינו עמהם' כי לכאורה יחשוב האדם אם כה גדול ועצום כחה של תפילה עד שאפילו הצדיקים ששלימים במדת הבטחון נצרכים לחלק התפילה, אם כן יעלה על דעתו שאולי מעלת התפילה עדיף ממעלת הבטחון, ולא ישתוקק להשיג את מדת האמונה והבטחון, על כן תקנו שיאמר האדם ויבקש תיכף ומיד 'ושים חלקינו עמהם', כי בוודאי מעלת 'הבוטחים בשמך באמת' מעלתה גדולה ויתירה עד מאוד.

ובד בבד עם כח התפילה צריך האדם שיעמול וישתוקק להשיג את מדת האמונה והבטחון בהשי"ת כל אחד כפי כחו וכפי דרגתו, ויקבע בלבו שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, והכל לטובתו.

המרבה לספר שבחי השי"ת ומצפה בבטחון לישועתו זוכה לברכות עד בלי די

ובררך נוסף כעין המבואר לעיל, מצינו בדברי הרה"ק הבאר מים חיים זיע"א (בפרשתן) שמיישב מאמר הכתוב "וכי תאמרו מה נאכל וגו' וצויתי את ברכתי" באופן אחר, ומפרש, שמאמר 'וכי תאמרו מה נאכל' אינו בלשון שאלה ותמיהה, אלא בלשון רכה וחיבה [וכמו שפירש רש"י (שמות יט ג) 'כה תאמר' אמירה לשון רכה] והכוונה היא כי הבוטח בה' סמוך לבו ובטוח שבודאי יעשה השי"ת אתו רק טוב וחסד, ואף שעדיין אינו רואה הטובה לנגד עיניו, אינו מסיר את בטחונו מה', ויודע ומאמין באמונת אמת שבודאי הקב"ה יזמין לו הצטרכות הנצרך לו, כי לא יעזוב ה' חסדו מעם בריותיו, רק שעומד וממתין ומצפה לראות באיזה ענין וסיבה יפליא הקב"ה עמו פלאות להזמין לו הצטרכותו.

וזהו שאמר הכתוב "וכי תאמרו מה נאכל" כלומר אם תתנהג באופן זה דהיינו שתמתין ותצפה לראות ולקוות לישועות השי"ת, ולא תסיר בטחונו מעליו, אז מובטח לך "וצויתי את ברכתי".

אך כל זה דוקא בזכות האמירה, דהיינו שתרבו לדבר בשבחי ה' ונפלאותיו, ולהתבונן במה שצוה ה' מצוותיו שלא נזרע ולא נאסוף את תבואתינו ומה נאכל וגו', ועל ידי זה תגיעו להכרה שבודאי יגדל השי"ת לעשות ניסים עם עמו ישראל למעלה מדרך הטבע, ואז תקבלו הברכה הנכונה עד בלי די [ב].

והשי"ת יטע בליבנו ובלב כל ישראל את מדת האמונה והבטחון, וישמע שעותינו ויקבל תפילתינו אמן.

(ב) וזה לשונו (באמצע דבריו): וזה הענין הוא תמיד בכל דרכי בני אדם לכל הצטרכותם בפרנסא דנשמתא ופרנסא דגופא בברכת בני חיי ומזוני כשאדם אינו מסיר בטחונו מה' ויודע ומאמין באמונת אמת שבודאי הקב"ה יזמין לו הצטרכותו הנצרך לו כי לא יעזוב ה' חסדו מעם בריותיו וכו'. רק שעומד וממתין ומצפה לראות באיזה ענין וסיבה יפליא הקב"ה

שמיטה יסוד האמונה

השביתה בשמיטה מגלה שכל החיל שעשה בו'
השנים היא מאתו ית"ש

בתיב (ויקרא כה א-ב) "וידבר ה' אל-משה בהר סיני לאמר, דבר אל בני ישראל וגו' ושבתה הארץ שבת לה". וכבר נתקשו המפרשים 'מה ענין שמיטה אצל הר סיני'.

והנה ידוע מפי ספרים וסופרים^[ג] שמצות שמיטה כל כולה חטיבה אחת של אמונה, שבו האדם מסלק את כל פעולותיו והשתדלותיו הטבעיים ברדיפה

עמו פלאות להזמין לו הצטרכותו, אז ודאי אין הקב"ה מונע מאתו מלברכו גם בלמעלה מן הטבע רק שמסתירו לפעמים בטבע וכו'.

וזה שאמר הכתוב כאן "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע" וגו'. כי נודע (שמות רבה מב ב) אשר אמירה לשון רכה הוא ולא אשתמע קלי כבחינת דיבור שהוא בהכרזה בלשון קשה כמו שאיתא בזה"ק (שמות כ"ה ע"ב) ועל כן אם תאמרו באמירה רכה בלשון אהבה וחיבה מה נאכל וגו' כלומר נראה באיזה אופן יפליא הקב"ה נסיו עמנו להאכילנו לחם חוקינו וכו'. בזה תעוררו האמונה והבטחון במקור העליון בלמעלה מן הטבע וצויתי את ברכת המיוחד לי לשמי שם הגדול הוי"ה שהוא המהוה את כל למעלה מטבע העולם וכו'.

וזה דוקא בזכות האמירה מה שתרבו לדבר בשבחי ה' ונפלאותיו לומר ראו דבר חדש שצוה ה' מצוותיו שלא נזרע ולא נאסוף את תבואתינו ומה נאכל אם לא שתגדל ידו בלמעלה מן הטבע כי גאותו גדלה מהכיל. ואז תקבלו הברכה הנכונה עד בלי די וכו'. וה' יטע אמונתו בלב כל ישראל ובלבנו אמן ואמן.

(ג) ראה מה שכתב בזה בכלי יקר (בפרשתן ד"ה ושבתה): טעם מצוה זו היא להשריש את ישראל במדת האמונה והבטחון בה. כי חשש הקדוש ברוך הוא פן בבואם אל הארץ

אחר מזונותיו, ומשליך יהבו רק על השי"ת שצוה לשבות ממלאכת השדה שנה אחת, כי הרי בשש שנות העבודה נראה להאדם שהוא החורש והוא הזורע, ואם כן יש חשש שיקבע בלבו מחשבת פיגול שכוחו ועוצם ידו עשה את כל החיל הזה, אמנם כאשר קרבה שנת השבע, ומקיים האדם את מאמר הכתוב "ושבתה הארץ שבת לה", או אז מתגלה למפרע ונקבע בלבו האמונה ש'לה' הארץ ומלואה' וכל החיל וההצלחות שהיו לו בשש שנים של תזרע כרמך ואספת את תבואתה, אינו אלא ברכת ה' מהשפעת "וצויתי את ברכתי".

יתעסקו בעבודת האדמה על המנהג הטבעי וכאשר כביר מצאה ידם ישכחו את ה' ויסורו בטחונם ממנו, ויחשבו כי כוחם ועוצם ידם עשה להם את החיל הזה ועולם כמנהגו נוהג ויחשבו שהארץ שלהם היא והם הבעלים ואין זולתם. על כן הוציאם ה' מן המנהג הטבעי לגמרי כי בשש שנים דרך האומות לעשות שני שנים זרע ושנה אחת בור כדי שלא להכחיש חילה, והקב"ה אמר שש שנים תזרע שדך, מידי שנה בשנה ואני מבטיחך להוסיף כוחה שלא תכחיש. ועוד נס בתוך נס שאחר שזרעתה שש שנים אם בשנה הששית לא יכחיש חילה הנה לכל הפחות לא יוסיף לה זה כח, ואמר ה' אדרבה שבשנה הששית יוסיף לה כח כל כך עד שנאמר וצויתי את ברכתי בשנה הששית ועשת את התבואה לשלוש השנים וכו'. ועל ידי כל המופתים הללו אשר שמתי בידך תדע כי לי כל הארץ, ועל ידי זה יהיו עיניך נשואות אל ה', כמו שמצינו בירידת המן ליומו כדי שיהיו עיניהם נשואות אל ה' תמיד ויבטחו בו תמיד, כך ענין השמיטה שלא יעבדו האדמה כל שנה שביעית אין זרע ואין קציר ויסמכו על הנס. וזה טעם נכון וברור יותר מכל מה שדיברו בו המפרשים.

ועל פי זה מבאר מה שאמר הכתוב "ושבתה הארץ שבת לה", שש שנים תזרע שדך" וגו'. כלומר אני מצוך ושבתה הארץ שבת לה', לא לשם תוספת כח בארץ כי אם לשם ה' גלות כי הוא יתברך בעל השדה, ובזכות שתשבות לשם ה' תזכה למה שנאמר שש שנים תזרע שדך וגו' ואספת את תבואתה וכו'.

והזכיר הכתוב 'שדך' למעט שנת השמיטה שבו אין השדה שדך כי אם הפקר לכל כי מאחר שבשנה זו אתה מודה כי לה' הארץ אם כן ראוי שיתפרנסו ממנה בשנה זו עניי עמו ולא יהיה לך יתרון עליהם. ואמר בזכות ושבתה הארץ שבת לה' תזכה שש שנים תזרע שדך.

השמיטה מורה לנו שלא העמל והיגיעה מביאה לאדם פרנסתו

ועל פי זה מבאר רבינו החיד"א זיע"א בספרו פני דוד (בפרשתו) הקשר של מצות שמיטה עם מעמד הר סיני, וביאור הדברים: דהנה אם אמור יאמר האדם האיך יוכל לעסוק ולהתדבק בתורה שנתנה במעמד הר סיני, והלא דאגת הפרנסה ועול הבאת טרף ביתי רובצת עלי, והאיך יוכל לעשות תורת קבע ומלאכתי עראי, על כן בא צווי השי"ת "ושבתה הארץ שבת לה" שמצוה זו הינה הוכחה להאדם שלא עמלו ויגיעו אחר הפרנסה מביא את הברכה, דכשיש אמונה בו יתברך הרי מובטח לו שלא יחסר לו כל סיפוקו ומזונותיו, ואם כן יש באפשרותו לעסוק בדברי תורה בשמחת הגוף והנפש, ולא יטרידוהו דאגות הפרנסה ורדיפה אחר ממונו, כי סמוך לבו ובוטח בקונו שיזמין לו כל צרכו דבר יום ביומו.

וזוהו שאמר הכתוב "וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר" כלומר בעבור הנאמר בהר סיני דהיינו התורה הקדושה, ויש חשש שיאמר האדם שאל אף שעזר רצוני להדבק בלימוד התורה, אך מה אעשה והנני בהול להביא טרף ביתי, לכן בסמוך למעמד הר סיני צוה השי"ת על מצות השמיטה להודיע ולפרסם האמונה והבטחון, ואם יקבע האדם בלבו הני תרי מידות, בוודאי ימצא מקום וזמן ללמוד באין מפריע ולא יטרידוהו דאגות הפרנסה מלעסוק בתורה הקדושה, כי הרי סמוך לבו ובוטח בהשי"ת שיזמין לו פרנסתו בהרחבה^[ד].

(ד) וז"ל החיד"א: וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבואו אל הארץ וכו' ושבתה וכו' שש שנים וכו'. הדקדוקים מבוארים. ואפשר במ"ש הרב כלי יקר דטעם השמיטה להחזיק האמונה כי הכל שלו יתברך והוא מושל בכל. ומזה ישכיל אנוש שלא יתעסק יום ולילה בסחורה ויניח התורה דכשיש אמונה בו יתברך יש בטחון ובהבטחה ימצא שמחת גוף ונפש וקורא בתורה ואינו מטריד עצמו כל כך בסחורה וז"ש וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר כלומר בעבור הנאמר בהר סיני היא התורה אמירה לגבוה כי עתה יכנסו לארץ ויטרדו טרדי"ן עלי אדמה ואדם בהול על הארץ ועל הפירות נחלת שדה וכו' ויאמר נא ישראל גם לי לבב לקרות ולשנות אבל מה אעשה וכל עמל אדם לפיהו והצאצאים והצפיעו לפיהן ישיב אוכל למו לכן עתה צוה אותם על השמיטה

אל תדאג דאגת מחר

וענין זה נוגע אצל כל אחד ואחד בחיי היום יום, כי הרבה פעמים מתעוררת בלב האדם דאגת מחר, ובמחשבתו פנימה נשאלת השאלה של 'מה נאכל' ומאיין ימצא פרנסתו, וחושב מחשבות שאולי לא די ההשתדלות שעוסק בה, ולפעמים - כשנקלע למצב דחוק מעט, אף מתגנב בלבו שיתכן שעליו לעזוב את כותלי בית המדרש, אך כבר הגיד על כך הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, שמעולם לא שמע על אחד שיצא מהכולל מחמת שלא היה לו מה לאכול באותו היום, ורק חשבונות של דאגות מחר וטענות של 'מה נאכל' מביא את האדם לידי החלטות כאלו.

אך האדם המאמין באמונה שלימה שהקב"ה זן ומפרנס לכל הברואים בכל רגע ורגע, ומאין דיהיב חיי יהיב מזוני, אזי בכח האמונה גורם להמשכת השפע בכל העולמות, וכבר אמרו חכמינו ז"ל (ראה מדרש רבא שמות כג ה) כל מה שישראל אוכלין בעולם הזה אינם אוכלין אלא בזכות האמונה.

אף אמונה שאינה שלימה, משובחת וחיבה לפניו
יתברך

ואף שלא כל אדם זוכה להשיג המדריגה המושלמת במעלת האמונה, בכל זאת בל יתירשל מהאמונה, ואדרבא כל אחד לפי דרגתו חובה עליו לשנן לעצמו ולחקוק בפנימיות לבו את האמונה בחי העולמים, כי אף אמונה שאינה שלימה בתכלית, חשובה היא עד מאוד ובכחה להשפיע שפע רב לכל הבריאה כולה.

וחיבה יתירה מצינו בענין האמונה, שכל נקודה קטנה או חיזוק קטן שיש להאדם באמונה יש בה תועלת כשלעצמה, וכן מוכח מנוסח שאנו אומרים ב"ג

להודיע ולפרסם האמונה והבטחון וכשהני תרין דאינון חד יקבע בלבם ימצאו מקום וזמן ללמד, וכו' עיי"ש.

עקרים 'אני מאמין באמונה שלימה', נמצינו למדים מכללה שיש גם אמונה שאינה שלימה, וגם היא חשובה ומקובלת לפניו יתברך, וכל מחשבה ופעולה קטנה שעושה האדם מתוך אמונה כבורא כל עולמים, בכלל מעלת האמונה היא, אלא שיש מעלה יתירה מכך והיא מדריגת 'אמונה שלימה'.

עצם מעשה המצוה אף שאינה בתכלית האמונה יש בכחה להשפיע רב טוב

וחידוש נפלא מצינו בדברי הרה"ק המגיד ממעזריטש זיע"א (מגיד דבריו ליעקב - אות קמה), שהשומר שביעית אף על פי שאינו משמרה בדרגא עילאה של אמונה שלימה, מכל מקום ממשיך מדת אל אמונה וגורם שפע ברכה בכל העולמות. כי עצם הדבר ששובת ממלאכה מפני צווי השי"ת, יש בכחה להשפיע רוב ברכה, אף על פי שאינו בתכלית האמונה לשם שמים.

ועל פי זה מבאר את מאמר הכתוב "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו, וצויתי את ברכתי" וגו' כלומר אף על פי שתהיו בדרגא פתוחה במדת הבטחון, ותשאלו 'מה נאכל', בכל זאת בזכות עצם מעשה השביתה ממלאכה, יבוא עליכם שפע רב ויתקיים בכם מאמר "וצויתי את ברכתי".

בעצם מעשה הצדקה מוכיח שמאמין בהקב"ה שיושיעו מצרתו

ובעין זה איתא בשם הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א לבאר מאמר הגמרא (פסחים ח.) האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני הרי זה צדיק גמור, דלכאורה האין שייך לומר 'הרי זה צדיק גמור' והרי אין כוונתו שלימה לשמים, אלא כיון שעשה בפועל מעשה המצוה הרי הדבר מוכיח שמאמין בהקב"ה שירפא אותו בזכות מעשה הצדקה, נמצא אם כן שסוף כל סוף מאמין ובוטח בהשי"ת, ואכן

בזכות אמונה זו זוכה שיחיה בנו, ואף שעצם המעשה היא שלא לשמה, בכל זאת הנקודה הפנימית של האמונה כי אין בו פגם^[ה].

מעלת הצדקה אף על פי שהיא שלא לשמה

ויסוד זה יש בו לימוד זכות עצום על היקף מעשה הצדקה המתגבר בדורינו אנו באופן נשגב עד מאוד, וישראל קדושים נתבעים ונותנים סכומים אדירים לכל מיני צדקות וחסד בכל עת מצוא, אך דא עקא הרבה ממעשי הצדקות למיניהם משולכים בד בבד עם הכטחות שונות של רווחים למיניהם, או ישועות ותפילות גדולי ישראל וכדומה, ולפעמים יעלה במחשבה שאולי יש בזה חסרון בענין הלשמה.

אמנם לפי המבואר לעיל, נמצא שבעצם מעשה הצדקה שמוזלים מכיסם הון תועפות לצרכי צדקה, ומאמינים בכל לב שמזה תצמח ישועתם, אם כן וודאי ראויים הם שבזכות האמונה יזכו לראות ישועתם, ואף שעצם המעשה נראה כעושה שלא לשמה, אך זכות אמונתם גדולה ונשגבה עד מאוד, ומביאה שפע רב בבחינת 'וצויתני את ברכתי'.

והשי"ת יהא בעזרינו שנזכה להשיג מעלת האמונה השלימה בחי העולמים ולעבדו לשם שמים כל הימים אמן.

(ה) ראה כעין זה בספר פנים יפות (שמות כה יב ד"ה ויש בזה): כדאמר בגמרא (פסחים ח). האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני הרי זה צדיק גמור, נראה הטעם בזה בשביל אמונתו שמאמין בהשגחת השי" שמשלם שכר לעושי רצונו ועונש לעוברי רצונו, מחמת אמונה זו הוא צדיק כדאמרינן בסוף מכות (פד). בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר (חבקוק ב ד) "וצדיק באמונתו יחיה", והיינו דאמר הרי זה צדיק גמור מחמת האמונה.

בנין יעקב

פרשת בחוקותי

אמרים יקרים מפנינים נפלאים
לעורר הלבבות בימים המאירים
להבהיק עיניים ביהלום וספירים

תוכן הענינים

פרשת בהוקותי

ג.....שתהיו עמלים בתורה
יב.....חיוב קביעות עיתים לתורה

© כל הזכויות שמורות

להערות אפשר לפנות לטל-פקס : 02-999-8201
או למייל : GMAIL.COM@3122131

ניתן להשיג הקונטרס

בירושלים: בספרי עין יעקב מול שטיבלאך מאה שערים או בטלפון 053-31-53-661 050-41-75-336
בבית שמש: 052-76-30-720 **בבני ברק:** פרידמן מול בית הכנסת איצקוביץ

כמו כן ניתן להשיג את סדרת הספרים:
בנין יעקב על הלכות בשר בחלב ותערובות (ד' כרכים)

בנין יעקב על המועדים:

אלול • ראש השנה • יום כיפור • סוכות • חנוכה • שובבי"ם • פורים – ד' פרשיות
חודש ניסן - חג הפסח - ספירת העומר • שבועות • בין המצרים

בנין יעקב על התורה:

בראשית • שמות • ויקרא • במדבר • דברים

אפשר לשמוע שיעורי המחבר בקול הלשון

במספר טלפון: 0733718414

פרשת בחוקותי

שתהיו עמלים בתורה

איך מרומז ענין העמילות באם בחוקתי

(ויקרא כו ג) "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם". ופירוש רש"י 'אם בחוקתי תלכו' יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר 'ואת מצותי תשמרו', הרי קיום המצות אמור, הא מה אני מקיים 'אם בחקתי תלכו', שתהיו עמלים בתורה. וכן איתא במדרשים (ילקוט שמעוני רמז תרע"א) "אם בחקתי תלכו" מלמד שהמקום מתאוה שיהו ישראל עמלים בתורה.

וכבר הקשו הקדמונים היכן מרומז בלשון הכתוב 'בחוקתי תלכו' ענין העמל והיגיעה בתורה, ולמה לא דרשו בסתמא 'אם בחוקתי תלכו' שתהיו לומדים את התורה.

העליה ממדריגה למדריגה בקנין התורה דייקא על ידי עמל ויגיעה

ובספה"ק תירצו, דלשון 'תלכו' מוכיח דאיירי בלימוד התורה מתוך יגיעה, כי כידוע בחינת הולך רומז על עבודת השי"ת באופן של עליה ממדריגה למדריגה, שבכל יום ויום מתעלה והולך מעלה מעלה, והנה פשוט וברור שאי אפשר להשיג מדריגות ולעלות מדרגה לדרגה במעלות התורה, אלא על ידי

שמשקיע עמל ויגיעה בלימודו, וכל שכן שאי אפשר לקנות קנינים נצחיים במקצועות התורה אלא דייקא אם משקיע ראשו ורובו בעסק התורה, מה שאין כן הלומד באופן שטחיי בלא חשק ויגיעה, לא שייך אצלו ענין ההתעלות וההליכה ממדריגה למדריגה, והחוש מעיד על כך.

וזהו הכונה "בחוקתי תלכו" כלומר שתהיו עמלים בתורה בבחינת הליכה ממדריגה למדריגה, שהיא דייקא על ידי עמל ויגיעה כאמור.

צריך שיהיה ניכר שהוא 'בן תורה' בכל תהלכותיו

ובכלל בחינה זו היא שצריך הבן תורה להיות דבוק בתורה גם בעת קומו מן הספר, ואף בעת שמוכרח להתעסק בענינים גשמיים כפי הצמרכותו, יהיו כל מחשבותיו ורעיונותיו דביקות בסוגיות התורה, וכמו שלהבדיל כל האומנין ועושי המלאכה ניכר עליהם אומנותם גם כאשר יוצאים ומסתובבים בחוצות, והוא על ידי צורת לבושם וסימנים מסוימים על בגדיהם וכדומה, כמו כן צריך הבן תורה שיהיה ניכר עליו בכל תהלכותיו שהוא בן תורה, והיינו על ידי שגם בהליכתו והתעסקו בדברים גשמיים תהא מחשבתו דבוקה בעסק התורה, ויהיה ניכר מדיבורו ומאורחותיו שכל כולו דבוק בתורה.

אם נשאר דבוק בתורה גם בקומו מן הספר הינה הוכחה שאכן השיג דרגת 'עמלים בתורה'

וכל זה נכלל בבחינת 'בחוקתי תלכו' כי אף בעת הליכתו ועסקו בעניני דעלמא, מחשבתו דבוקה בחוקות התורה, וזוהי הוכחה שאכן לימודו בעמל ויגיעה בבחינת הולך, כי הרי ניכר עליו שכל מגמתו וחפצו להשיג קניני התורה, כי גם בקומו מן הספר נשארת מחשבתו דבוקה בתורה הק', לא כן הלומד בלא יגיעה אין מחשבתו דבוקה בתורה, ומיד כשקם מלימודו פונה מחשבתו לדברים אחרים [וכעין זה מובא באור החיים הק'].

צריך להתיגע בתורה כדוגמת הולכי דרכים שטרחתן מרובה

ובעין זה כתב המהר"ל (ספר גור אריה) 'אם בחוקתי תלכו שתהיו עמלים בתורה', דהיינו טעמא שהזכיר ענין הלימוד בלשון הליכה, כי ההליכה יש בה טורח ועמל, ובא להורות שתהיו עמלים ויגיעים בתורה, כדוגמת ההולך שמתיעב בדרכים.

כפי גודל היגיעה זוכה להשיג יותר ויותר תענוג בלימודו

ואדרבא ככל שיוסיף להתיגע ולעמול יותר בתורה הקדושה, ימצא בה תוספת תענוג יותר ויותר, וכמו שכתב בזה בספר אוהב ישראל (דברים - שבת) שאף אם האדם יודע כבר ובקי בכל התורה כולה ובסוד מצותיה, עם כל זה צריך להיות עמל ויגע בהתורה, וכמו שכתוב (יהושע א, ח) "והגית בו יומם ולילה", כי בכל מה שלומד יותר בעמל ויגיעה, אז מוצא יותר תענוג ותוספות שכל חדש שישגי, וזהו מצוה בפני עצמה להיות עמל ויגע בתורה, ולהוסיף בכל עת תענוג יותר.

ועל פי זה מבאר הרה"ק את מאמר הכתוב בפרשתן "אם בחקותי תלכו" כלומר אם תהיו עמלים בתורה להוסיף תענוג, אז "ונתתי גשמיכם בעתם" שהוא גם כן תוספות תענוג יותר ויותר, ויהיו גשמי ברכה וכמאמר חכמינו ז"ל שברכה באה לעולם ורפואה באה לעולם, וכן שאר דברים [א].

(א) וזה לשונו (אוהב ישראל - לשבת) בביאור הפסוק (ויקרא כו, ג ד) אם בחקותי תלכו כו', ונתתי גשמיכם בעתם כו': דלכאורה יפלא, הלא מדותיו של הש"י הוא הכל מדה כנגד מדה. וכאן אינו מובן מהו ענין זה לזה. אמנם יש לומר, דרש"י ז"ל פי"א אם בחקותי תלכו. יכול זהו קיום המצות. כשהוא אומר ואת מצותי תשמרו הרי קיום המצות אמור הא מה אני מקיים אם בחקותי תלכו. שתהיו עמלים בתורה. ע"כ.

עיקר מצות לימוד התורה להיות שש ושמה ומתענג בלימודו

גם מן הראוי להעתיק בזה מה שכתב האגלי טל (בהקדמה), שקצת בני אדם טועין מדרך השכל בענין לימוד תורה הקדושה, ואמרו, כי הלומד ומחדש חרושים ושמה ומתענג בלימודו אין זה לימוד התורה כל כך לשמה כמו אם היה לומד בפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה, אבל הלומד ומתענג בלימודו הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו, ובאמת זה טעות מפורסם, ואדרבה זה הוא עיקר מצות לימוד התורה להיות שש ושמה ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעין בדמו, ומאחר שנהנה בדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה.

ומתאמרא בשם החזון איש זצ"ל, שהרגשת התענוג ומתיקות התורה, מתגברת אצל הלומד כפי ערך וכמות השעות שילמד, כי אינו דומה התענוג שיש להאדם אחר לומדו שעה אחת, להרגשת התענוג הנפלא שיש למי שלמד כמה שעות רציפות, כי מתיקות התורה מתרבה ומתגדל בכפל כפליים ככל שירבה בלימודו.

והיינו הגם שהאדם יודע כל התורה כולה, וסוד מצותיה. עם כל זה צריך להיות עמל ויגע בהתורה. וכמו שכתוב (יהושע א, ח) "והגית בו יומם ולילה". כי בכל מה שלומד יותר בעמל ויגיעה. אז מוצא יותר תענוג ותוספות שכל חדש ששיג, וכמו שדרשו חכמינו ז"ל (עירובין נד:). מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו טעם. כך כו'. וזהו מצוה בפני עצמה להיות עמל ויגע בתורה. ולהוסיף בכל עת תענוג יותר. ולזה מבטיח לנו הש"י אם בחקותי תלכו. היינו אם תהיו עמלים בתורה להוסיף תענוג אז ונתתי גשמיכם בעתם שהוא גם כן תוספות תענוג וכנ"ל. ויהיו גשמי ברכה וכמאמר חכמינו ז"ל שברכה באה לעולם ורפואה באה לעולם. וכן שאר דברים. כי ידוע מאמר חכמינו ז"ל כי הוא חיות ושפע עליון הקודש אך שנתגשם בזה העולם. להוליך ריח וטעם לכל העשבים והפירות ולכל המאכלים וליתן תוספות תענוג. ובזה הוא ממש מדה כנגד מדה. והבן זה היטב.

אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה

ורבות מסופר על גדולי ישראל לדורותיהם, שעיקר גדלותם קנו משקידת התורה מתוך יגיעה ודוחק, ועיקר תכלית לימוד התורה היא דייקא מתוך יגיעה, ובאמת מפורש הוא בלשון הרמב"ם (פ"ג דתלמוד תורה הי"ב) וז"ל: אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהם, ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה, אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד, ולא יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה, אמרו חכמים דרך רמז, זאת התורה אדם כי ימות באהל, אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלי החכמים, עכ"ל. [וכן פסק בשולחן ערוך הלכות תלמוד תורה סי' רמו סכ"א].

ההתרשלות ביגיעת התורה הוא בכלל 'ואם לא תשמעו'

ונוראות אמר בזה הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שמלשון הכתובים מדיוק, שמי שאינו מתיגע בתורה הוא ח"ו בכלל "ואם לא תשמעו" וגו', כי הרי אצל הברכות נאמר 'אם בחוקתי תלכו' ופירש רש"י דהיינו שתהיו עמלים בתורה, ולעומת זאת אצל הקללות נאמר 'ואם לא תשמעו' וגם שם פירש רש"י דהכוונה היא שלא תשמעו להיות עמלים בתורה, נמצא שכל הדברים הנוראים המפורשים בתורה באם לא תשמעו וגו', נאמרו גם על המתרשל מלעמול בתורה, והדברים מבהילים.

צריך להתחזק בתורה בכל כוחו מידי יום ביומו

וצריך האדם להתחזק בכל יום ולהוסיף חיילים ביגיעת התורה, שלא תהיה ח"ו בהרגל ובבחינת מצות אנשים מלומדה, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל (ברכות לב:): ארבעה דברים צריכים חיזוק ואלו הן: תורה ומעשים טובים וכו', שנאמר (יהושע א ז) "רק חזק ואמץ מאד לשמר ולעשות ככל התורה". חזק

בתורה, ואמין במעשים טובים. ופירש רש"י 'צריכין חזוק' היינו שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו.

נמצינו למדים שלימוד התורה לא די שילמוד בשטחיות, אלא צריך דייקא להתיגע ולהשקיע בה 'כל כוחו'. וכן מוכח מהא דאמרינן בגמרא (מגילה ו:): אמר רבי יצחק, אם יאמר לך אדם: לא יגעתי ומצאתי אל תאמן, יגעתי ומצאתי תאמן. הרי לך מפורשות שהתורה לא נקנית אלא ביגיעה [ב].

בני ישראל מקבלים שכר אף על עצם העמל

ואיתא בספה"ק שהקב"ה קובע שכר לאדם על עצם היגיעה בתורה, וכמו שמובא בשם החפץ חיים זי"ע על הנוסח שאומרים בתפילת בית המדרש (ברכות כח:): מודה אני ששמת חלקי מיושבי בית המדרש וכו', אני עמל והם עמלים, אני עמל ומקבל שכר, והם עמלים ואינם מקבל שכר, דלכאורה הרי כל העמלים ובעלי האומניות מקבלים שכרם על פעולתם, אך התירוץ הוא שכל אלה אינם מקבלים שכר על עצם עמלותם אלא בשביל גמר ושלמות הפעולה, ואם עמל בזיעת אפיים ולא הצליח להוציא מתחת ידו דבר מתוקן, וכגון שאם אדם הזמין שלחן אצל פועל, והשלחן לא נעשה טוב, לא יקבל מבעליו שום שכר כי אין שכר על העמל, אלא רק אם יש תוצאה, מה שאין כן בעמל התורה אנו מקבלים שכר על העמל עצמו.

(ב) הגאון רבי חיים מוולאזין (ברו"ח פ"ד מ"א ד"ה והנה) ביאר מאמר זה, דהיינו, שאם יאמר לך אדם כי אך על ידי היגיעה השכיל, ולא מציאה מצא - אל תאמן לו. וכן אם יאמר לך: לא יגעתי ומצאתי - אל תאמן. כי אי אפשר למצוא - כי אם אחרי היגיעה. דאז מזכהו ה' - ומוצא. יגעתי ומצאתי - תאמן. כלומר, דגם אחרי שיגע בתורה, יאמן כי רק מציאה מצא.

אליהו הנביא נזהר שלא לבטל תורה הנלמדת ביגיעה

והנה בעמדינו סמוך ונראה ליום ל"ג בעומר, יום הילולת התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי זיע"א, נביא בזה דבר נפלא המורה על גודל מדריגתו הק', שיש בה להוכיח עד כמה גדולה ונשגבה מעלת לימוד התורה מתוך דביקות ויגיעה, ועד כמה חביבה היא ביותר לפני הקב"ה, וכמו שמצינו בגמרא (שבת לג:): דלאחר שנים עשרה שנה שישבו רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו במערה ועסקו בתורה, בא אליהו הנביא, ועמד על פתח המערה, ואמר: מי יודיע לבר יוחאי דמית קיסר רומי, ובטיל גזרתיה. ולכאורה יקשה למה לא היה יכול אליהו הנביא בעצמו ליכנס למערה ולהודיעם הבשורה הטובה, והרי אליהו הוא הנקרא איש פקיד על בשורות טובות, ולמה אם כן נמנע כאן להיות השליח לבשר טוב.

אלא הענין הוא שעסק התורה של רבי שמעון ובנו, היה בבחינה עילאה של תורה ביגיעה ועמל, שהרי ישבו במערה ולמדו תורה מתוך הדחק, וכמו שמובא בגמרא (בבא מציעא פה:). שזכו למעלה יתירה, מה שלא זכו לכך תנאים אחרים, מפני שהיה להם 'צער מערה', ועסקו בתורה ביגיעה מתוך הדחק^[ג]. וכן מצינו אצלם הבחינה שהתורה הקדושה היתה עצם מעצמם בדביקות עילאה, וכפי שנקראו בתואר 'תורתם אומנותם', ובוודאי עסק התורה כזה עשה רושם גדול בשמים, וכביכול השי"ת שש ושמח בלימוד תורתם, ועל כן לא רצה אליהו להפסיקם מלימודם אפילו רגע אחת, כדי של לבטל את הנחת רוח העולה מלימודם.

(ג) כדאיתא בגמרא (בבא מציעא פה:). שבעת פטירת בנו של רבי אלעזר ברבי שמעון, הביאו את מטתו לפתח המערה של אביו, רבי אלעזר ברבי שמעון, והיה שם נחש שהקיף את המערה. אמרו ליה לנחש: עכנא עכנא! פתח פוך, ויכנס בן אצל אביו, לא רצה הנחש לפתוח את פיו שיוכלו ליכנס למערה. כסבורים העם לומר שהסיבה לכך היא כיון שרבי אלעזר ברבי שמעון היה גדול מבנו. יצתה בת קול, ואמרה: לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה היה בצער מערה וזה לא היה לו צער מערה, כי רבי אלעזר ברבי שמעון התחבא עם אביו במערה שלש עשרה שנה מפחד הרומאים. משא"כ בנו אע"פ שעלה מעלות רמות, מכל מקום מדריגת צער מערה לא היה.

עיקר מצוות לימוד התורה היא דייקא על ידי יגיעה

ובאופן אחר שמעתי תירוץ נפלא על מה שהקשו המפורשים האיך מרומז בכתוב "אם בחוקתי" ענין העמל והיגיעה בתורה, והוא על פי דברי הרה"ק הצמח צדק זיע"א, שפעם אחת התאונן לפניו אחד מחסידיו, שלימוד התורה בא לו בעמל רב, וצריך הוא להתיגע זמן רב עד שזוכה להבין מימרא אחת, והדבר כואב לו ביותר, עד שאינו מוצא מנוח לנפשו. ענה לו הרבי ואמר: דע לך שאני מקנא בך על שיש לך היכולת לקיים מצות לימוד התורה ביגיעה ועמל, שזהו עיקר מצוות לימוד התורה, ואדרבא צריך אתה לשמוח בחלקך על שיש בידך האפשרות להתיגע בתורה הקדושה, כי אני כיון שנתברכתי מן השמים בלב רחב להבנת התורה, אין בידי האפשרות לקיים מצוות יגיעת ועמילות התורה בשלימות, כי הנני מתענג ושמה בדברי התורה.

'בחוקתי' מורה על הלימוד אע"פ שאין מרגיש בה שום טעם

והנה תיבת 'בחוקתי' היא מלשון 'חוק' גזירה היא מלפני בלא טעם, אם כן שפיר מרומז בה המדריגה הנפלאה של יגיעה בתורה אף כשהוא באופן של חוק שאין מוצא בה טעם ותענוג, וזהו שאמר הכתוב 'אם בחוקתי' כלומר שתעסקו בתורה אפילו באופן שהיא אצלכם בבחינת חוק בלא טעם, ואף על פי כן 'תלכו' ולא תתרשלו מלעסוק בה, אלא 'תהיו עמלים בתורה', אז מובטח לכם כל הברכות האמורות בפרשה.

לפום צערא אנרא

ואף שבודאי כל מגמתינו היא לזכות למתיקות התורה, וכל איש ישראל מתחנן על כך ומשתוקק שיהיו דברי תורה ערבים עליו ועל זרעו, וכמו שאנו מבקשים בברכת התורה 'והערב נא ה' אלוקינו את דברי תורתך בפינו ובפיות עמך בית ישראל', מכל מקום חובה עלינו לזכור שאף אם עסק התורה בא לו

להאדם ביגיעה ובקשיים, לא יתראש מלעסוק בה, כי יתירה ונשגבה מעלת הלומד מתוך יגיעה.

וכבר אמרו חכמינו ז"ל (אבות פ"ה מכ"ג) 'לפום צערא אגרא' [-כפי גודל הצער שיש לו בעשיית המצות, כך תגדל שכרו]. ובאבות דרבי נתן איתא: 'פה פעם אחת בצער ממאה פעמים שלא בצער', כלומר שכל דבר מצוה או פרישה מדבר אסור, שבא לו להאדם על ידי צער, שכרו מאה פעמים יותר ממצוה אחרת כמותה, שבא לו שלא בצער.

והשי"ת יהא בעזרינו שנוכה להרגיש עריבות ומתיקות התורה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה, ולהתדבק בתורה הקדושה אנו וזרעינו עד עולם.

חיוב קביעות עיתים לתורה

צריך לקבוע עתים בתורה ביום ובלילה

"אם בחוקתי תלכו" וברש"י 'שתהיו עמלים בתורה', ומבואר בספה"ק [ד] הטעם שרמזו ענין לימוד התורה דייקא בלשון 'בחוקתי', כי הוא משורש 'חוק' המורה על גבול וחוק שאינו זו ממקומו, ובא להורות בזה שחייב כל אחד לקבוע זמן קבוע לעסק התורה, והעת הזאת תהיה אצלו כחוק בל יעבור ולא יבטלהו משום סיבה שהיא.

וענין זה כבר רמזה האור החיים הק' בפרשתן (דיבור ראשון) זה לשונו: עוד רמז באומרו חקתי לשון רבים על דרך אומרו (יהושע א ה) "והגית בו יומם ולילה", שצריך לקבוע עתים בתורה ביום ובלילה, והמסורת לשון יחיד כי ב' העתים הם ביום אחד.

לא יבטלנו אף אם הוא סובר שירויח הרבה

והנה חיוב הקביעות מפורש הוא בגמרא (שבת לא.): שבשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו: נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה.

(ד) ראה כלי יקר (ריש הפרשה) וזה לשונו: בפרשה ראשונה אמר "אם בחוקתי תלכו", על העמל בתורה וקובע עתים לתורה חק ולא יעבור ועל זה אמר לשון בחוקותי, כי אין כוונתו על מצוות החוקיות כי לא מצינו בהם בכל התורה לשון הליכה כי לא נאמר בכל התורה לכו בחוקותי, שמע מינה שהליכה זו מדברת בדבר שאין הקדוש ברוך הוא מצוה עליו זולת שהאדם מעצמו עושה כן, ובעל כרחך תפרשו על הדבר שהאדם פועל בטבע כי מצד ההרגל נעשה הדבר לטבע שני, ולא יצדק זה כי אם בקובע חוקים ועתים לתורה והוא מרגיל עצמו לבוא לבית המדרש בעת ידוע עד שנעשה הדבר לטבע אצל הרגלים.

וכן נפסק להלכה כמבואר בטור (אורח חיים סימן קנה): ואחר שיצא מבית הכנסת, ילך לבית המדרש קודם שילך לעסקיו ויקבע עת ללמוד, דאמר רבא בשעה שמכניסין האדם לדין אומרים לו קבעת עתים לתורה נשאת ונתת באמונה, וקביעות העת צריך שיהא קבוע ותקוע בענין שלא יעבירונו אף אם הוא סבר להרויח הרבה.

הלימוד 'בקביעות' נחשב כאילו למד כל היום וכל הלילה

והא לך דבריו הנפלאים של בעל הפלא יועץ (ערך קביעות עתים לתורה): שכמו שבמשא ומתן וסחורה של העולם הזה נמצא לפעמים שלוקח אדם חפץ בזול ומרויח בו הון עתק, כן הדבר הזה שבמעט שלומד מרויח הרבה יותר מאם יעסוק כמה שעות בנגעים ואהלות, וגדול קביעות עתים לתורה דהא קיי"ל כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ונמצא ה' יחשוב לו כאלו עוסק בתורה חצי היום ורב חסד מטה כלפי חסד וקב"ע את קובעה"ם שכר הרבה כאלו למדו כל היום וכל הלילה.

וכן המליצו המגידים בנוסח האקדמות (לחג השבועות) "חביבין דבקבעת" שלימוד התורה כשהיא באופן של קביעות, יש לה חביבות מיוחדת, ועושה נחת רוח לפניו יתברך.

גם על אברכי הכוללים מוטלת החיוב לקבוע עיתים לתורה

וחיוב זה מוטלת גם על אברכי הכוללים שאף על פי שתורתם אומנותם, מכל מקום יתכן שיש עליהם חובה לקבוע זמן מיוחד מחוץ לסדרי לימודם, וכן מובא בברכי יוסף (או"ח ריש סימן קנ"ה) בשם מהר"א אזולאי זצ"ל שהלומד בישיבה ומקבל פרס על אותו לימוד, אינו עולה לקביעות עתים, [וכן הזכירו בשערי תשובה

ס"ק א] וראה בכף החיים שכתב שיש להחמיר ולקבוע זמן מיוחד ללמוד קבוע כל יום בלי שכר, כי ספיקא דאורייתא היא עיי"ש.

ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שיהא חלקינו בין יושבי בתי כנסיות ובתי מדרשות, ונזכה להתדבק בתורה הקדושה, ולעסוק בה בקביעות כיתד שלא תימוט, ולא ימוש התורה מפינו ומפי זרעינו עד עולם אמן.

